

ODLUKE STRANIH SUDOVA I ARBITRAŽA

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 19. 20. i 21. V 1987.

Pagnan S.p.A. v. Feed Products Ltd.

Suci: Lord Justice O'Connor, Lord Justice Lloyd i Lord Justice Stocker

SKLAPANJE KUPOPRODAJNOG UGOVORA

Prodaja robe F.O.B. — Pregovori između prodavatelja i kupaca — Neke ugovorne odredbe kupci ne prihvaćaju — Da li je ugovor pravovaljano sklopljen — jesu li obje strane sporazumno odustale od ugovora — Da li je pravovaljani ugovor sklopljen tek kasnije

U ovom sporu tužitelji su kupci Pagnan S.p.A., a tuženi su prodavatelji Feed Products Ltd. Objе firme su poznate i cijenjene u poslovnim krugovima.

Posrednik pri kupoprodajnim pregovorima bili su Agrimec S.R.L. (konkretno g. Pagnossin).

Stranke su putem teleksa pregovarale o cijeni, uvjetima otpreme i uvjetima plaćanja. G. Pagnossin je 1. II. 1982. poslao telekse kupcima i prodavateljima u kojima navodi da je »sljedeći posao . . . zaključen« i potom slijede uvjeti ugovora.

Dan kasnije, 2. II, snabdjevači prodavatelja ADM uputili su prodavatelji- ma teleks koji je sadržavao dugi popis ugovornih odredbi. Unijevši neke izmjene, prodavatelji su ga prosljedili kupcima. 3. II. kupci su izvijestili g. Pagnossina da neki od tako predloženih uvjeta nisu prihvatljivi. Slijedom toga došlo je do izmjene više teleksa i 8. II. su g. Pagnossin i prodavatelji vjerovali da je i posljednje razmimoilaženje između kupaca i prodavatelja uklonjeno.

26. II. prodavatelji su od svojih dobavljača (ADM) primili formalni kupoprodajni ugovor. Oni su (prodavatelji) tada pripremili potrebnu dokumentaciju za prodaju ugovorene robe kupcima. U konačnom dokumentu sadržani su uvjeti dogovoreni s dobavljačima, ali nije bilo onih izmjena koje su dogovorene s kupcima. Papiri su proslijeđeni g. Pagnossinu koji ih je 9. III. uručio kupcima.

Sljedeći dan, 10. III, kupci su teleksom upozorili prodavatelje na učinjenom propust, tj. na odstupanje od onih uvjeta koje su ranije ugovorili.

Potom je uslijedilo nekoliko teleksa s obje strane, no kupci su tvrdili da nikad i nije bio sklopljen ugovor koji bi ih obvezao.

Osnovna pitanja su sljedeća:

1. da li je 1. II. sklopljen pravovaljani ugovor;
2. ako jest, da li je bio opozvan uz obostranu suglasnost,
3. ako ugovor nije sklopljen 1. II, da li je sklopljen 8. II.

U sklopu presude citirana je u cijelosti odluka prvostepenog suda (Mr. Justice Bingham), no mi ćemo izložiti samo ključne momente koji su bili presudni u formiranju drugostepene odluke.

Prvostepeni sud je zaključio sljedeće:

1. prema utvrđenim činjenicama stranke su imale namjeru i doista su sklopile međusobno obvezujući ugovor 1. II. Oni uvjeti koji u tom trenutku nisu bili definitivno utvrđeni nisu bili od bitnog značaja, te se o njima moglo donijeti konačni sporazum kasnije.

2. Nijedna stranka nije — bilo izričito ili prešutno — iskazala namjeru odustanka ili opoziva postojećeg ugovora. Dapače, u međusobnoj izmjeni teleksa, obje u zaglavlju ističu »Ugovor sklopljen 1. II«.

3. Zbog navedenog, prvostepeni sud donio je odluku u korist prodavatelja, potvrđujući postojanje ugovora sklopljenog 1. II.

Nezadovoljni prvostepenom odlukom, kupci-tužitelji ulažu žalbu Apelacionom sudu.

Drugostepenom odlukom u cijelosti je potvrđena prvostepena presuda.

Razlozi za to navedeni su u votumu Lord Justice Lloyda:

Pitanje o kojem Apelacioni sud odlučuje jest: da li su stranke zaključile ugovor.

Tuženi, Feed Products Ltd., su kompanija sa sjedištem u Utrechtu. Oni tvrde da je ugovor sklopljen kad su tužitelji pristali kupiti 30 000 tona granulirane stočne hrane uz isporuku tijekom svibnja, lipnja i srpnja 1982.

Tužitelji, Pagnan S.p.A. trgovačka kuća sa sjedištem u Padovi, tvrde da takav ugovor nikada nije sklopljen.

Na ovom mjestu je potrebno detaljnije pojasniti okolnosti koje su dovele do spora među strankama:

Krajem siječnja 1982. g. Mario Pagnossin, direktor posredničke firme Agrimec S.R.L. sa sjedištem u Trevisu, nastojao je ugovoriti prodaju velike količine granulirane stočne hrane s ukrcajem u SAD. G. Romano Pagnan je pokazao interes, te je 29. I. g. Pagnossin stupio u kontakt s g. Borneffom, direktorom prodavatelja (tuženih). G. Borneff je odredio cijenu od 158.50 US \$ po toni. Međutim, g. Pagnan je izjavio da je cijena previsoka.

1. veljače 1982. g. Borneff je telefonski ponudio g. Pagnossinu prodaju 30 000 t granulirane stočne hrane po cijeni od 158.50 US \$ F.O.B. složene i pripremljene za ukrcaj po 10 000 t mjesečno, 5% više ili manje tijekom svibnja, lipnja i srpnja 1982.

G. Pagnossin je također telefonski prenio ponudu g. Pagnanu, ali je dodao još dva uvjeta koje g. Borneff nije spomenuo: 1. 5% tolerancije (više ili manje) treba biti plaćeno po ugovornoj cijeni; 2. plaćanje treba biti gotovinsko uz predočenje dokumenata u New Yorku.

Nakon što je razmislio o ponudi g. Pagnan je telefonirao g. Pagnossinu da zaključi posao.

G. Pagnossin je ponovo telefonirao g. Borneffu i izvijestio ga o prijehu ponude. G. Pagnossin dalje tvrdi da je spomenuo i ona dva uvjeta koja je pridodao ponudi, te da se g. Borneff s njima suglasio.

Po obavljenom razgovoru, g. Pagnossin je poslao teleks koji potvrđuje zaključenje posla obim strankama. U njemu se između ostalog navodi:

»Potvrđujemo da je danas zaključen sljedeći posao preko našeg zastupnika...«

Dalje slijede uvjeti o kojima je ranije postignut sporazum među strankama.

Sljedećeg dana, 2. veljače, prodavatelji su poslali g. Pagnossinu dugi teleks s istim uvjetima koje su oni sami primili od svojih dobavljača.

G. Pagnossin je proslijedio teleks tužiteljima (kupcima). Njegov sadržaj nije u cijelosti odgovarao onim uvjetima koji su bili dogovoreni dan ranije. Razlike su se odnosile na plaćanje u Minneapolisu, a ne u New Yorku; plaćanje 5% tolerancije trebalo je utvrditi prema tržišnoj, a ne kako je dogovoreno po ugovornoj cijeni.

3. veljače tužitelji upućuju teleks tuženima upozoravajući na ova odstupanja. U zaglavlju teleksa stoji »Ugovor 1/2/82«.

Nakon dvodnevne šutnje, 5. veljače tužitelji odgovaraju i predlažu kompromisno rješenje — 2,5% tolerancije po tržišnoj, a preostalih 2,5% po ugovornoj cijeni.

Sljedeći ponedjeljak, 8. veljače, g. Pagnossin je nazvao g. Borneffa i tada je dogovoreno da se isporučuje pojedinačno po 2 500 t umjesto 2 500 tzv. »short tonnes« (short tonne = 920 kg). Isti dan je g. Pagnossin o tome izvijestio g. Pagnana. U tom času činilo se da je sve — osim podijeljenog tretmana tolerancije — bilo dogovoreno.

Sve do 9. ožujka nije se ništa zbivalo, kad je g. Pagnossin proslijedio dokumente vezane uz ugovor. Tužitelji su 10. ožujka odgovorili da zbog nepoštivanja dogovorenog od strane tuženih (prodavatelja) nije ostvarena potrebna usuglašenost obiju strana. U zaglavlju je i ovaj put istaknuto »Ugovor 1/2/82«.

Zatim 12. ožujka tužitelji upućuju teleks u kojem se navodi da zbog nepostojanja usuglašenosti među strankama o osnovnim uvjetima posla nije među njima ostvaren nikakav obvezujući sporazum.

Suprotno tome, tuženi i sudac drže da je 1. veljače sklopljen pravovaljani ugovor, koji obvezuje obje stranke.

Odvjetnik tužitelja nastoji ovo stajalište oboriti navodeći slijedeća dva argumenta: 1. veljače nije postignut nikakav sporazum jer se stranke nisu dogovorile o više, za kupoprodaju nezaobilaznih uvjeta. To upućuje na to, da stranke nisu imale namjeru preuzeti obvezu dok se o svemu ne postigne definitivni sporazum.

Drugi argument je taj, da 1. veljače stranke nisu bile »ad idem«, jer uvjeti koje je putem telefona prihvatio g. Pagnan uključuju dva uvjeta koja je g. Pagnossin svojevolumno umetnuo, tj. bez prethodnog odobrenja od strane tuženih.

Apelacioni sudac Lloyd zabacuje ove navode, jer je 1. veljače među strankama došlo do sporazuma u svim elementima o kojima se raspravljalo, a dva »pridodana« uvjeta g. Borneff je slijedećeg dana i tako prihvatio, te oni nisu ušli u krug spornih pitanja. Što se tiče prvog argumenta, kako ga je iznio odvjetnik tužitelja, ne može se teleks od 1. veljače promatrati izolirano: iako su se stranke sporazumjele o najvažnijim uvjetima kao što je cijena, količina i vrijeme isporuke, još je ostalo važnih uvjeta o kojima se tek trebalo dogovoriti. Stranke su i nakon 1. veljače nastavile pregovore i nisu imale namjeru obvezivati se prije potpunog okončanja pregovora.

Zaključujući svoje izlaganje, apelacioni sudac Lloyd je sažeo najbitnije u šest točaka:

1. G. Pagnan je 1. veljače rekao g. Pagnossinu da zaključi posao;
2. G. Pagnossin je istog dana poslao »potvrđujući« teleks u kojem se za posao kaže da je »... zaključen preko našeg posrednika«;
3. Nijedna stranka nije stavila prigovor na ovaj »potvrđujući« teleks;
4. U nastavku su tužitelji stavljali u zaglavlje svih svojih teleksa »Ugovor od 1/2/82«;
5. Od 8. veljače kad su tuženi prihvatili količinu tereta za svaki pojedinačni ukrcaj pa do 9. ožujka kad je g. Pagnossin razaslao dokumente, nije među strankama bilo nikakvog saobraćanja;
6. Tužitelji se nisu ponašali onako, kako bi se to moglo očekivati u slučaju da se nije radilo o obvezujućem ugovoru.

Odvjetnik tužitelja je ustvrdio da je ponašanje stranaka nevažno. Apelacioni sudac Lloyd se, međutim, s tom tvrdnjom nije složio.

Dapače, potvrđuje mišljenje prvostepenog suca da postoje vrlo jaki indicii da su stranke namjeravale i sklopile pravovaljani obvezujući ugovor 1. veljače.

Zbog svih tih razloga apelacioni sudac Lloyd je odbacio žalbu i potvrdio prvostepenu presudu.

S njegovim mišljenjem u cijelosti su se složili suci istog suda Stocker i O'Connor.

Žalba je odbačena uz obvezu snošenja troškova od strane tužitelja. Odbijen je i zahtjev za ulaganje žalbe na Kuću lordova.

(LLR 1987, 2, 6, str. 601)

SUDSKO UTVRĐIVANJE TRENUTKA SKLAPANJA UGOVORA

Ovaj slučaj je vrlo zanimljiv zbog mogućeg različitog ocjenjivanja svih izloženih činjenica. Naime, gotovo da je podjednako bilo vjerojatno da presuda bude upravo suprotna donesenoj, tj. da tužiteljima—kupcima bude usvojen zahtjev. Tome u prilog govori i činjenica da je isti tužitelj bio pokrenuo postupak sa gotovo identičnim zahtjevom, također pred Apelacionim sudom u lipnju 1986. — Pagnan S.p.A. v. Granaria & Others, (1986) 2 Lloyd's Rep. 547. —

Činjenično stanje je u tom slučaju bilo komplicirano. Radilo se o dva odvojena, no međusobno povezana ugovora. Tužitelji su tada — kao i u ovom slučaju — tužbom zahtijevali utvrđenje da nisu odgovorni. Prvostepeni sud je donio odluku u njihovu korist, a drugostepeni (Apelacioni) sud je tu odluku potvrdio.

U ovom sporu, kako bi potkrijepili svoja nastojanja, tužitelji su se pozivali na sljedeće slučajeve:

RIDGWAY v. WHARTON (1856):

»... Da bi sporazum konačno bio uglavljen, mora sadržavati **sve uvjete koje stranke namjeravaju unijeti u sporazum...**« (potcrtala K. V.)

ROSSITER v. MILLER (1878):

»... dvije stranke su došle do konačnog i potpunog sporazuma, a ako nisu, ugovor ne postoji. Tako dugo, dok su samo u pregovorima, svaka stranka se može povući; pa iako su se stranke sporazumjele o svim glavnim točkama u namjeri sklapanja ugovora i ako su neki detalji bitni za sporazum još ostali da se uglave, ugovor ne postoji. Stranke su, u tom slučaju, još uvijek samo u pregovorima.«

HUSSEY v. HORNE — PAYNE (1879):

»... ako se traži postojanje ugovora, ... mora se proučiti **cjelokupna korespondencija** do koje je došlo.« (potcrtala K. V.)

LOVE & STEWART v. INSTONE (1917):

Kuća lordova je u ovom sporu zauzela stajalište da ugovor nije sklopljen, iako je tijekom pregovora jedna stranka napisala pismo u kojem potvrđuje postojanje ugovora. Sud je to protumačio tek kao potvrdu svega onoga o čemu se do tog trenutka pregovaralo.

Razlog zbog kojeg smo iznijeli naše sumnje u neprijepornost donesene odluke u ovom sporu jest taj, što želimo čitateljstvo potaknuti na razmatranje o dosegu objektivne procjene činjenica ne samo u konkretnom predmetu već općenito u sudskim sporovima engleske judikature.

Klara Vedriš
asistent-istraživač